

(א) [לעיל מו.], (ב) [וינחות מו.], (ג) שם (ד) [לעיל נח: וס"ג], (ה) לעיל ת. [וס"ג], (ו) ב"ז שם, (ז) [תוספ' פ"ח ה"ב], (ח) [לעיל מו.], (ט) [וע"ע תוס' י"ה יב, ד"ה תנא], (י) רבו היה לו למחות כ"ל, ר"מ, (י"א) [וע"ע תוספות פסוק יא: ד"ה דברי כ"י כסבו דתרי הו וכו' צנדה יוד: ד"ה אמר ועוד גמרא יומא מג: אפי' לביה לא ציית דל"ר יוחנן משום ר"ש בן יהושעק וכו' וכן מובאר ב"ר"ה לד: והאמר ר' יוחנן אר"ש בן יהושעק וכו' הא דרביה וכו'], (י"ב) [וע"ע תוספות גבל שלמי וע"ש], (י"ג) [וע"ע שם דל"י בנטחא אחרי' ויכוה], (י"ד) [וע"ע תוספות יבמות מה, ד"ה ילאו], (ט"ז) [וע"ע שם], (ט"ח) [וע"ע תוס' לעיל ת. ד"ה א"ב].

גיליון הש"ס

תנ"ך ד"ה הא דיהודי וכו' מארע"י. כדלמא לעיל דף מז ע"א:

הגהות הב"ח

(א) גמ' הולד ממזר ועל יינם כ"ל ותיבת וגזר נמחק: (ב) תר"ה (גדף הקודם) גזר וכו' זה בא בידי מקיסרין ולמדמי ממנו שלשה דברים שהוא ודאי שהוא טמא שמרביצין עליו מים שלם בא צידו אחר: (ג) בא"ד פי' וכו' הוה סלקא דעתך שלם יעשה הלכה אלא כממנו ולא כחכמים החורקים: (ד) בא"ד קמיה דרבי זירא (ולא מפירות המותרות מקיסרין הא ולא וכו' קודם לרבי הוה) תל"מ וכו' צירפת הירושלמי ולא מפירות המותרות בקיסרין היא א"ל ולא רבי המיר קיסרין ורשב"ג קודם לרבי הוה: (ה) בא"ד משועבדות הס לשרים לטסקא ודינא: (ו) בא"ד מדתני איס מעשרות לביקות: (ז) ד"ה עובד כוכבים וכו' משום רבי ישמעאל קרא דבת איש כהן כי תהיה אלמנה וגרושה לאשמעינן דעובד כוכבים: (ח) ד"ה כל וכו' פסק ר"מ. ר"ב עיין תמוס' לעיל דף ל"ח ותמוס' פרק החולין דף מ"ו: (ט) בא"ד ולישנא בתרא דהכא מוסקף וכו' פרק אין מעמידין קאמר וכו' שנאכלין כמו שהן חייין וכו' ולישנא בתרא בא להקל:

מוסף רש"י

לפי שאינן בני תורה. אחרונותיו קאי דלון זו משום ביטולי עובדי כוכבים כדמפרש לקמן, אלא לפי שאינן בני תורה לא ואסור עליהן שלא זולת כששלי עכ"ם (יבמות מו.). על יינם משום יין נסך. דלע"ג דלא נביא אלא כמו צנחנא הוא, אסור משום לך לך אמרין למירא כ"י (שם). לשלחן של מלכים. תורמוס אינו עולה על שלחן מלכים (שם).

דפלשיניהו גלא. פעמים שהם נתלשין הלכך אי דיחיד נאסרין: **ספסיים דרבי יוחנן דאמר אסורות**. בתמיה. כלומר מי פשטינ מהכא גבי אבני הר שנתלדלו דליפליגו צהום) בני ר' חייא ור' יוחנן דהיינו ר' יוחנן דאסר: **דטפחינהו**. עובד כוכבים צדיה מלמטה ותלשן ואח"כ השתמחה להן הלכך יש בהן תפיסת ידי אדם ולא דמו לאבני הר שנתלדלו מאליהם ואי דיחיד נאסרים: **לפי שאינן בני סורה**. אחרונותם קאי דאי הן בני תורה שרי כדמפרש לקמיה. תורמוס אינו נאכל חי ואינו עולה על שלחן מלכים: **דדורין**

שאינן בני תורה על בניהם שהם ממזרים ר' יוחנן לטעמיה ^אדא"ר יוחנן **אלעולם** אינו גר עד שימול ויטבול וכיון דלא טביל עובד כוכבים הוא ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ^ב וגזור על יינם משום יין נסך משום ^גלך לך אמרין גזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב ועל תורמוסן משום בישולי עובדי כוכבים לפי שאינן בני תורה טעמא דאינן בני תורה הא בני תורה שרי ^דוהאמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב כל שנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי עובדי כוכבים ר' יוחנן כי הך לישנא ס"ל ^הדאמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב כל שאינו עולה לשולחן של מלכים ללפת בו את הפת אין בו משום בישולי עובדי כוכבים טעמא דאינן בני תורה הא בני תורה שרי בעו מיניה מרב כהנא עובד כוכבים מהו שיוליך ענבים לגת אמר להו יאסור משום לך לך אמרין גזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב איתיביה רב יימר לרב כהנא ^ועובד כוכבים שהביא ענבים לגת בסליון וברודורין

מקיסרי הן ולא רבי המיר קיסרין בתמיה ומסיק רשב"ג קודם לרבי הוה משמע שאחר שהמיר רבי קיסרין שז לא היה צו שום איסור טבל אפי' צודאי דהא הווא אחריו ודאי הוה וגרסא דפרש ולא מפירות המותרין בקיסרין דהתם צירושל' בפ"צ דדמאי אומר אלו המינין האסורין בקיסרי פי' משום דמאי משום דאלו המינים צאלו המקומות רגילין לגב מא"י והידועים שלא צאו מא"י פטורין משום דמאי וחיצינן משום ודאי כפירוש ר"ת ופרקי' והלא אחריו מפירות המותרין שאין מצאין אותן מא"י אלא בקיסרין עגמו גדל ומודו רבנן דמותר לשלוח ודאי צחו"ל צהודעה ולא נחלקו אלא בטבל צא"י וא"כ מנלן שלא בא לידו אחר ומשני דעדין לא הותרה קיסרין בימי ר' יוסי והיו מחזיקין אותה בחזקת א"י והר"ר דוד ממיינן תירץ דהכא דחזא דאכלי פירות דלא מעשרין פי' שלא היו מחזיקין להפריש בחומרות א"י אבל כקולי ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש ולכן אסר להם כי טעה בשם העיר והיה סבור שהוא של א"י וכן הדיא דחולין דרבי שהמיר בית שאן לא לגמרי התיר אלא חומרי א"י המיר להנהיג בה קולות חו"ל כגון ביטול צרוב וכמה קולות השנויות פי' עד כמה בצבורות וכן הדיא דמכויז דמשמע צירושלמי דפטור צין דמאי צין ודאי פטור מחומרי א"י ומ"מ קולי חו"ל נוהג בכל אותן המקומות ועל תרומות ומעשרות שאין אנו מפרישין עכשיו אף לא כקולי חו"ל אומר ר"ת דקרקעות שלנו משועבדות הם לשרים ^א ודינא דמלכותא הוא שאם לא יתנם שיהו משועבדות ציד עובד כוכבים ומשוקעות לו ולכן אינם שלנו וק' לר"י כי גם צימי החכמים היה להם קרקעות לנטסקא כדלמרינן פי' ח"ה (צ"צ דף נד: ע"ש) מאן דלא יהיב טסקא לא ליכול ארעא וע"כ כי אנו יש לנו הרבה קרקעות שאין בהם טסקא ויש לסמוך על דברי הירושלמי דחלה דא"ר יוחנן רצותינו שצחו"ל היו מפרישין תרומות ומעשרות עד שצאו הרוצים ויטלוס מאן כינהו רוצים א"ר זעירי תרגומיא ולא נודע פי' ואם הלכה רופפת צידך הלך אחר המנהג לשון ר' יהודה אבל ר"י אמר כי לא נמחייבו בתרומות וצמעשרות אלא הסמוכות לא"י כגון מזרים וצבל מואב וצני עמון כי שם היו רגילים להפריש שלא יצואו להקל צמעשר א"י אבל במקומות הרחוקים לא חייבו חכמים שום מעשר ואפי' צדגן ומירוש ויזהר וצמקומות הקרוצים נמי מפ' צירושלמי מנהג שהיו עושים קודם שצטלוס הרוצים רב יהודה בשם שמואל חלה חו"ל ותרומת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש ר' בא בשם שמואל אמר לא חשו אלא לתרומת דגן ומירוש ויזהר ר' אילא בשם שמואל אמר לא חשו אלא לתרומה גדולה בלבד אבל לירקות אף לתרומה גדולה לא חשו מדתני איסי ^א מעשר לירקות מדצריהם משמע מדברי הירושלמי דדבר שהוא מדצריהם צאריך לא הפרישוהו כלל צחו"ל ושמא ירק דוקא משום דאין לו אסמכתא כלל מן הפסוק ^ב: **דא"ר** יוחנן משום ר"ש בן יהושעק. הכא משמע שהיה רבו וכן משמע נמי בצמיה דוכתי שאמר שמועות משמו ותימה דצנסהדרין פי' זה צורר (דף נז.). קאמר ר' חייא בר זרנוקי ור"ש בן יהושעק אזלו לעבר שנה צאסיא איטפיל צהדייהו רשב"ל כו' ואי קרי לכו רועי לאן מאי אימא ליה ואי ^ג רבו היה לו למחות על כבוד רבו דאי הוה רביה של רבי יוחנן רשב"ל הוה תלמיד ^ד: **הא** דיחיד נאסרין. צ"ל דמיירי כגון ^ה דנצעי מארעיה וא"ת והא אמרינן צשיליה מרובה (צ"ק דף פה.) גבי עשר תנאים שהתנה יהושע ומעיין היואב צתחלה צני העיר מסתפקין הימנו וא"כ היאך הוו דיחיד ואמר ר"י דמיירי צמעין היואב מעגמו והכא מיירי צחפר צור א"י מיירי הכא כגון שכל העיר שלו: **איקלע** צגברא. מפרש צערוך ^ו הר שעיר וכן תרגם יונתן הר שעיר טורה דגבלא וצתרגוס ירושלמי אומר הופיע מהר פארן איתגלי מטורא דגבלהון לצנוי דישמעאל ומייהו לפי האמת משמע יותר שהיא עיר מא"י כדלמר פ"צ דכתובות (דף קיב.) ^ז ריב"ל איקלע לגבלא חזא עגלים צין הגפנים כו': **עובד** כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר. וא"ת אמאי אינטריך צפ' אלמנה לכ"ג (יבמות דף סח:) וצפ' עשרה יוסקין (קדושין דף עה:) לר' יוחנן משום ר' ישמעאל קרא דבת ^ח כהן כי תהיה לאיש זר לאשמעינן דעובד כוכבים ועבד שצאו על צת ישראל שפסיטא השתא הולד ממזר פוסל צביאתו מיבעיא ואומר ר"י הא דידיה הא דרביה ^ט: **כל** שנאבא במות שהוא חי ב'. ^י פסק ר"ת כהני מרי לישינ דהא ר' יוחנן ס"ל כהאי לישנא צתרא וקי"ל רב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן וללישנא צתרא נמי לא פליג רב עליה וכלישנא דכל שנאכל כמות שהוא חי אית ליה לסתם תלמודא לעיל פי' אין מעמידין (דף נט:) דקאמר דלמאי יחוש לה אי משום צשולי עובדי כוכבים נאכל כמות שהוא חי וכן גבי משחא שליחא קאמר (לעיל נח:) דנאכל כמות שהוא חי אע"פ שהוא עולה על שלחן מלכים ^י וללישנא צתרא דהכא מוסקי' להקל דאפי' אינו נאכל חי שרי כיוון שאינו עולה כגון תורמוס וצהא ודאי מודי דדבר שנאכל חי אע"פ שהוא עולה שרי מדע דלעיל פרק אין מעמידין (דף נח.) דקאמר איכא צינייהו דגיס קטנים ארדי ודייסא שאין נאכלין חייין ^{יא} (ועלין) על שלחן מלכים ולא קאמר איכא צינייהו דצב ופירות שנאכלין כמו חייין ועלין אלא ודאי צהא ליכא מאן דפליג דכיון שנאכלין חייין אין צו משום ביטולי עובדי כוכבים וללישנא צתרא צא להקל ולעולם אינו אסור אם אין כהן שניהם אינו נאכל ועולה ^{יב}: **מהו** שיוליך ענבים צגת. רשב"ס פי' חו"ל כצוצאריס הענבים ונותנים אותם בצלים להוליכן לגת מתמעדין

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

נמ.

עח א מ"י פ"ג מהל' איסורי ביאה הלכ' ו סמג לאוין קטנ טור ש"ע י"ד סי' רסח סע"י א וסעף ג:
עט ב מ"י פ"ג מהל' מאכלות אסורות הלכ' יג סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קכה סעף ג:1

הקשה הר"ר אלחנן לפי ר"ת מהא דלמרנין צירושלמי דמס' דמאי מאכלינן את עניים דמאי אמר רשב"ג שלם לי ר' יוסי צר רבי אחריו ואמר לי זה בא (ב) מקיסרין ולמדמי ממנו ג' דברים שהוא ודאי שהוא טמא שלא בא צידו אחר שהוא ודאי שפירות קיסרין ודאי פי' ודאי טבל שהיו או כולם עמי הארץ או כולם צדיקים אלא שהיה ידוע שלא עשרו שהוא טמא שמרביצין עליו מים והוכשר וא"ת הא תנן צשיליה תוספתא דטהרות דאתרוגים אין מולפין עליהם מים וי"ל ה"מ צאותם שמוכרים צעיר אבל צא מדרך רחוקה מסבצרא זלף עליו מים כדי שלא יכמש עוד י"ל דה"מ צשאר ימות השנה אבל צחג מרביצין עליו מים כדי שיהיה הדר דעתנן בצסוקה (דף מג.) וא"ת א"כ מאי הא דקאמר צתרא הכי ויעשר ממנו עליו והיאך יכול לעשר ממנו כיון שהיה סוכות וי"ל דצחולו של מועד מיירי כדלמרנין (סוכה לו:) ר' חנינא מטצייל ונפיק ושלם צא צידו אחר שאם צא צידו אחר לא היה מודיע לו שהוא טבל אלא מעשר מן האחר עליו וא"ת ואימא דה"ר הוה שצא צידו אחר ומה שהודיעו שצא מקיסרין וכו' והיאך יכול לעשר וי"ל שאם לא שלם אלא צשציל דצר אחד היה לו לפרש ולפי ששני דברים תלוין צו שלם לו סתמא ופרקי' צירושלמי ויעשר ממנו עליו פי' למה שלם לו צטציל ויחתוך ממנו חתיכה אחת למעשר ומתוך ואמר אין דרך צני אדם לשלוח לצדיהים דברים חסירים ופרקי' ולאו מתני' היא ר' יוסי מתיר צודאי וצלבד שזידענו פי' ולמה דקדק דלא היה צידו אחר דלפילו היה צידו אחר הא מותר לשלוח אחריו צטצלו מן המתני' ומתוך אית לך למימר דלע"ג דפליג על רבנן לא הוה צציד עוצדא כותיה פי' ^(א) היה ס"ד שלא יעשה הלכה כמותו אלא כחכמים התלוקים עליו כמו שחושב צירושלמי דצרכות כמה תנאים שלא היו עושים הלכה כמותם רבי יוסי צעא קמיה דרבי זירא ^(ב) ולא מפירות המותרות

מקיסרי הן ולא רבי המיר קיסרין בתמיה ומסיק רשב"ג קודם לרבי הוה משמע שאחר שהמיר רבי קיסרין שז לא היה צו שום איסור טבל אפי' צודאי דהא הווא אחריו ודאי הוה וגרסא דפרש ולא מפירות המותרין בקיסרין דהתם צירושל' בפ"צ דדמאי אומר אלו המינין האסורין בקיסרי פי' משום דמאי משום דאלו המינים צאלו המקומות רגילין לגב מא"י והידועים שלא צאו מא"י פטורין משום דמאי וחיצינן משום ודאי כפירוש ר"ת ופרקי' והלא אחריו מפירות המותרין שאין מצאין אותן מא"י אלא בקיסרין עגמו גדל ומודו רבנן דמותר לשלוח ודאי צחו"ל צהודעה ולא נחלקו אלא בטבל צא"י וא"כ מנלן שלא בא לידו אחר ומשני דעדין לא הותרה קיסרין בימי ר' יוסי והיו מחזיקין אותה בחזקת א"י והר"ר דוד ממיינן תירץ דהכא דחזא דאכלי פירות דלא מעשרין פי' שלא היו מחזיקין להפריש בחומרות א"י אבל כקולי ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש ולכן אסר להם כי טעה בשם העיר והיה סבור שהוא של א"י וכן הדיא דחולין דרבי שהמיר בית שאן לא לגמרי התיר אלא חומרי א"י המיר להנהיג בה קולות חו"ל כגון ביטול צרוב וכמה קולות השנויות פי' עד כמה בצבורות וכן הדיא דמכויז דמשמע צירושלמי דפטור צין דמאי צין ודאי פטור מחומרי א"י ומ"מ קולי חו"ל נוהג בכל אותן המקומות ועל תרומות ומעשרות שאין אנו מפרישין עכשיו אף לא כקולי חו"ל אומר ר"ת דקרקעות שלנו משועבדות הם לשרים ^א ודינא דמלכותא הוא שאם לא יתנם שיהו משועבדות ציד עובד כוכבים ומשוקעות לו ולכן אינם שלנו וק' לר"י כי גם צימי החכמים היה להם קרקעות לנטסקא כדלמרינן פי' ח"ה (צ"צ דף נד: ע"ש) מאן דלא יהיב טסקא לא ליכול ארעא וע"כ כי אנו יש לנו הרבה קרקעות שאין בהם טסקא ויש לסמוך על דברי הירושלמי דחלה דא"ר יוחנן רצותינו שצחו"ל היו מפרישין תרומות ומעשרות עד שצאו הרוצים ויטלוס מאן כינהו רוצים א"ר זעירי תרגומיא ולא נודע פי' ואם הלכה רופפת צידך הלך אחר המנהג לשון ר' יהודה אבל ר"י אמר כי לא נמחייבו בתרומות וצמעשרות אלא הסמוכות לא"י כגון מזרים וצבל מואב וצני עמון כי שם היו רגילים להפריש שלא יצואו להקל צמעשר א"י אבל במקומות הרחוקים לא חייבו חכמים שום מעשר ואפי' צדגן ומירוש ויזהר וצמקומות הקרוצים נמי מפ' צירושלמי מנהג שהיו עושים קודם שצטלוס הרוצים רב יהודה בשם שמואל חלה חו"ל ותרומת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש ר' בא בשם שמואל אמר לא חשו אלא לתרומת דגן ומירוש ויזהר ר' אילא בשם שמואל אמר לא חשו אלא לתרומה גדולה בלבד אבל לירקות אף לתרומה גדולה לא חשו מדתני איסי ^א מעשר לירקות מדצריהם משמע מדברי הירושלמי דדבר שהוא מדצריהם צאריך לא הפרישוהו כלל צחו"ל ושמא ירק דוקא משום דאין לו אסמכתא כלל מן הפסוק ^ב: **דא"ר** יוחנן משום ר"ש בן יהושעק. הכא משמע שהיה רבו וכן משמע נמי בצמיה דוכתי שאמר שמועות משמו ותימה דצנסהדרין פי' זה צורר (דף נז.). קאמר ר' חייא בר זרנוקי ור"ש בן יהושעק אזלו לעבר שנה צאסיא איטפיל צהדייהו רשב"ל כו' ואי קרי לכו רועי לאן מאי אימא ליה ואי ^ג רבו היה לו למחות על כבוד רבו דאי הוה רביה של רבי יוחנן רשב"ל הוה תלמיד ^ד: **הא** דיחיד נאסרין. צ"ל דמיירי כגון ^ה דנצעי מארעיה וא"ת והא אמרינן צשיליה מרובה (צ"ק דף פה.) גבי עשר תנאים שהתנה יהושע ומעיין היואב צתחלה צני העיר מסתפקין הימנו וא"כ היאך הוו דיחיד ואמר ר"י דמיירי צמעין היואב מעגמו והכא מיירי צחפר צור א"י מיירי הכא כגון שכל העיר שלו: **איקלע** צגברא. מפרש צערוך ^ו הר שעיר וכן תרגם יונתן הר שעיר טורה דגבלא וצתרגוס ירושלמי אומר הופיע מהר פארן איתגלי מטורא דגבלהון לצנוי דישמעאל ומייהו לפי האמת משמע יותר שהיא עיר מא"י כדלמר פ"צ דכתובות (דף קיב.) ^ז ריב"ל איקלע לגבלא חזא עגלים צין הגפנים כו': **עובד** כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר. וא"ת אמאי אינטריך צפ' אלמנה לכ"ג (יבמות דף סח:) וצפ' עשרה יוסקין (קדושין דף עה:) לר' יוחנן משום ר' ישמעאל קרא דבת ^ח כהן כי תהיה לאיש זר לאשמעינן דעובד כוכבים ועבד שצאו על צת ישראל שפסיטא השתא הולד ממזר פוסל צביאתו מיבעיא ואומר ר"י הא דידיה הא דרביה ^ט: **כל** שנאבא במות שהוא חי ב'. ^י פסק ר"ת כהני מרי לישינ דהא ר' יוחנן ס"ל כהאי לישנא צתרא וקי"ל רב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן וללישנא צתרא נמי לא פליג רב עליה וכלישנא דכל שנאכל כמות שהוא חי אית ליה לסתם תלמודא לעיל פי' אין מעמידין (דף נט:) דקאמר דלמאי יחוש לה אי משום צשולי עובדי כוכבים נאכל כמות שהוא חי וכן גבי משחא שליחא קאמר (לעיל נח:) דנאכל כמות שהוא חי אע"פ שהוא עולה על שלחן מלכים ^י וללישנא צתרא דהכא מוסקי' להקל דאפי' אינו נאכל חי שרי כיוון שאינו עולה כגון תורמוס וצהא ודאי מודי דדבר שנאכל חי אע"פ שהוא עולה שרי מדע דלעיל פרק אין מעמידין (דף נח.) דקאמר איכא צינייהו דגיס קטנים ארדי ודייסא שאין נאכלין חייין ^{יא} (ועלין) על שלחן מלכים ולא קאמר איכא צינייהו דצב ופירות שנאכלין כמו חייין ועלין אלא ודאי צהא ליכא מאן דפליג דכיון שנאכלין חייין אין צו משום ביטולי עובדי כוכבים וללישנא צתרא צא להקל ולעולם אינו אסור אם אין כהן שניהם אינו נאכל ועולה ^{יב}: **מהו** שיוליך ענבים צגת. רשב"ס פי' חו"ל כצוצאריס הענבים ונותנים אותם בצלים להוליכן לגת מתמעדין